

SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA
FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

R E C O R D

DELS DOCTORS

MIQUEL A. BALTÀ I BOTTA
RAIMON LLATAS I DURAN
XAVIER VILANOVA I MONTIU
SALVADOR VIVES I CASAJOANA

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Dipòsit legal: B. 3.671 - 1967

Agustí Núñez, impressor - París, 208 - Barcelona

SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA
FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

R E C O R D

DELS DOCTORS

MIQUEL A. BALTÀ I BOTTA
RAIMON LLATAS I DURAN
XAVIER VILANOVA I MONTIU
SALVADOR VIVES I CASAJOANA

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

This One

FJXC-3TT-SLPX

RECORD DE MIQUEL A. BALTÀ I BOTTA

pel doctor

PERE DOMINGO I SANJUAN

Membre de l'Institut d'Estudis Catalans

La SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA en el curs de la sessió ordinària celebrada el dia 21 de gener de 1965, sota la presidència del doctor J. ALSINA i BOFILL, honorà la memòria del doctor MIQUEL A. BALTA i BOTTA amb un parlament del doctor PERE DOMINGO i SANJUAN

La trista nova de la mort de Miquel A. Baltà aparegué així a la nostra premsa diària:

«Miguel A. Baltá Botta ha fallecido el día 20 de noviembre de 1964.»

Res més. Cap persona física no ho comunicava. No s'invitava a donar-li un últim adéu, ni es deia on calia anar per tal de poder-lo acompanyar en les seves últimes hores de presència a la terra.

La mort es produí jo absent de Barcelona, i no la vaig saber fins uns quants dies després. En llegir aleshores la comunicació transcrita, vaig pensar: «Aquest era Baltà, l'home enemic de convertir en espectacle qual-sevol acte seriós de la seva vida, tant privat com públic, tant de la matèria com de l'esperit». «La vida, cal prendre-la seriosament —deia—, i la seriositat perd el seu degut nivell així que es fa públic espectacle dels actes de la vida.»

Meditant aquella trista nova, el meu pensament descorregué el vel del temps corresponent al tros de vida de Baltà que jo coneixia. El recordava l'any 1911 arribant al Laboratori Municipal del Parc acompanyant el doctor Manuel Dalmau, figura tota ella vestida de signes positius, amb l'objecte de fer una visita al mestre Turró. Tot ho deia Dalmau, mentre ell i Turró escoltaven. Ja a la fi, Baltà explicà: «...és que si el títol de farmacèutic no serveix per a altra cosa més important que per a regentar una botiga...» Turró, dirigint el cap en direcció a Dalmau, li preguntà: «M'has dit que es diu Miquel?» I en veure el signe afirmatiu, continuà amicalment: «Mira, Miquel: ets tu mateix qui ha de fer avui la teva imatge de demà. A la paret d'aquest despatx no hi ha cap títol ni honor exhibit. Aspiro que cada persona que entri per aquesta porta tingui de mi el concepte que jo en realitat hagi guanyat durant el temps que he estat amb ella. Això val molt més per a mi que no pas que surtis dient: "No entenc com ha pogut guanyar tants títols!" Ja ets farmacèutic; ja tens un títol que t'acredita com a professional d'una branca del saber... Doncs, a no pensar-hi més i a treballar de debò per tal que aconseguixis d'ésser allò que tu mateix vulguis, i a no semblar més que qui en realitat siguis...» Va continuar encara: «El nostre país no té gaires tradicions ponderables en el camp de la ciència; els professors de les nostres escoles

mèdiques han de fer un grandióс esforç per tal de demostrar en unes oposicions que són sabedors de tot allò que els caldria haver oblidat... En conseqüència, no poden fer altra cosa, en general, que ensenyaments teòrics, perquè, altrament, farien veure molt sovint coses contràries a les que diuen. En el camp on ens movem hi ha terra de conreu per a tothom qui vulgui treballar coratjosament. Aquesta casa és la teva. Comença pel començament, amb fe i amb entusiasme, i ben aviat et semblarà mentida el camí que hauràs fet. En Dalmau tens un bon exemple on mirar-te: segueix-lo...» I, sense més paraules formals, els acomiadà amicalment.

Baltà sortí tot excitat d'aquella visita, bo i comentant amb en Dalmau: «Cal fer de la sanitat pública quelcom més rigorós que el que funciona a Barcelona. El control químic dels aliments comporta responsabilitats que cal sentir en tot el seu abast. Barcelona viu sanitàriament indefensa, víctima dels especuladors, dels ignorants i dels malversadors públics. Cal posar a les mans netes dels governants, que en algun moment no deixarà d'haver-hi, les clares proves de les barbaritats que es fan, tot documentant les denúncies en anàlisis incontrovertibles.» Tota la joventut i tot el saber d'aquell món que ell portava dintre irradiaven per la seva cara iHusionada.

Manuel Dalmau, que era l'home destinat a seguir en el mateix to del Mestre les petjades de Ramon Turró, aixecà enlaire la bandera de Miquel Baltà, que començà en la vida el net i exemplar joc que havia de donar.

Quant, l'any següent, 1918, la grip s'emportava Dalmau enmig de la pena transcendent de tots els qui l'haviem conegut, la tristor de Baltà era només comparable a la del mestre Turró: dos caps restaven caiguts sobre el pit, doblégats pel pes de llurs dolorosos pensaments. «És com si em manqués el braç dret!», murmurava Turró. «Trencat ara el natural lligam amb el Mestre, la ferida sagnarà contínuament tot restant força a l'acció!», deia Baltà.

Però calia continuar vivint. Baltà fou nomenat finalment Cap dels Departaments de Química del Laboratori Municipal, i a aquell centre de treball dedicà els millors anys de la seva vida: ordre en el treball, fonament i seriositat en el saber, talent en la interpretació, honestedat insubornable... Aquestes eren les normes del seu esperit, que foren també les del Departament que ell dirigia.

Amb mestre Turró col·laboràrem ell i jo en el desenvolupament dels cursos que anualment es feien en el Laboratori: ell fent els de Química General i d'Aliments, i jo, mercès a molt valuosos col·laboradors, els d'Immunitat i Bacteriologia. Gent d'arreu de Catalunya i de la resta de la Península, i també alguns estrangers, acudien al nostre recer, sabedors que s'hi discursjava poc i s'hi treballava molt.

Tots els dies de l'any, a les vuit del matí, o més aviat encara, Baltà

arribava al Laboratori acompanyat del seu gos, la qual cosa significava venir a peu des de casa seva. En tot el matí no deixava de treballar, i quan tots els altres ens n'anàvem a les nostres cases, enllestida ja la tasca ordinària, treia el paquetet del dinar, que es repartia amb el gos, i després continuava treballant. Així, dies, mesos, anys.

El bon ordre del treball de rutina era només pertorbat per la labor de preparació dels cursos, pel treball d'investigació o per l'estudi. Els dies festius Baltà fruïa en les sortides al camp, sobretot a l'alta muntanya, al mar o a la platja; o restava a la ciutat a sentir bona música.

Baltà estimava ardentment Catalunya: la Catalunya històrica i geogràfica, més que no pas els catalans. Home d'una gran cultura idiomàtica, fruïa llegint en llurs versions originals les obres de la literatura anglesa, francesa, italiana i alemanya dels més destacats pensadors. Sentia l'orgull d'ésser barceloní, del seu Teatre del Liceu, del Pati dels Tarongers i del Saló de Cent de la Casa de la Ciutat. S'embadalia escoltant les estridències plenes d'harmonia d'una cobla i veient ballar els dansaires sardanistes. Però difícilment s'acordava amb cap forma de política. Catalunya, com si fos una núvia, volia sentir-la, com la sentia, ell tot sol. Li brillaven fortament els ulls quan llegia o sentia recitar, càlidament i suau, les poesies de Maragall o de mossèn Cinto. A vegades reia amb les dites d'«El be negre». Però el seu fort no era pas la comprensió de l'astracanada ni l'alegria derivada dels conceptes irònics de les coses.

El seu amor al mar el portà a fer cursos de canotatge i a prendre part en curses de canots de vela. Navegant era tossut fins a la imprudència. Això el portà a guanyar premis de navegació per haver restat sol al mar quan tots els altres, a causa de la inclemència del temps, s'havien retirat, àdhuc, a vegades, el jurat que l'havia de qualificar. Això ens feia gastar-li bromes que li agradaven poc.

Era essencialment un solitari. Per això l'encantava de trobar-se en mar sol i tenint, de més a més, la clara impressió d'aquella soledat. Si s'identificava amb algú, havia d'ésser considerant-lo part d'ell mateix per dur-lo també a la seva soledat. Aleshores fruïa pensant en veu alta i dient, sense cap limitació, allò que sentia i volia, tant com allò que no li agradava ni estimava.

Era home de cavallerositat ferma i rectilínia fins al melodramatisme. En una ocasió, un conegut li confià un fitxer polític tot demanant-li'n la guarda, tenint justament en compte que ell, Baltà, no era home sospitós. Però, per raons que no escau ací de retreure, el dit fitxer anà a raure a les mans de la policia. Als interrogatoris benignes van succeir els més contundents, sense que Baltà deixés sortir altres paraules que les corresponents a dir que no sabia com era que allò podia haver arribat allí on la policia ho va trobar. «—Miri que si ens diu el nom de la persona que

li ha donat aquest paquet, vostè restarà lliure. —Jo no en sé res —era la resposta. —Digui quantes persones coneix de les que hi ha ací anotades. —Absolutament cap —contestava una vegada i una altra.» Així les coses, el jutge va dictar una condemna de molts mesos de presó.

Aquests mesos van ésser ben esmerçats, per tal com Baltà va aprofitar-los per a traduir de l'alemany a l'espanyol el seguit de volums que formen l'*Enciclopèdia de Química Industrial*, de Schmidt.

Calgueren transcendentals esdeveniments d'ordre polític perquè fos alliberat. Aleshores pogué tornar al seu lloc de treball del Laboratori, on altra vegada, amb els seus col·laboradors Ibarz, Medrano, Bolòs, Miravittles i alguns altres, repregué la tasca com si res no hagués passat.

Mig en broma mig seriosament, jo li demanava noves corresponents a aquells temps de presó; però ell no deia res o, a tot estirar, es concretava a dir que la presó no tenia història ni fets que no siguin els vulgars de cada dia. Tanmateix, a vegades, ens mig enfadàvem, i jo li deia que aquella temporada d'empresonament havia estat la més feliç de la seva vida, ja que havia aconseguit de treballar tot seguit hores i més hores en allò que ell volia, sense que ningú el distragués; preparant per a ell i algun company de presó, però al seu sol gust, el menjar simple que ell volia; fent-se el llit al seu gust... Ell reia, sense donar assentiment al que jo deia, però fent un gest que ben clarament volia dir que la presó, com a càstig, era per a ell ben poca cosa.

Baltà, amb el seu cap rodó, poblat d'uns ulls clars i d'una blanca pell, fàcil a congestionar-se sota la influència dels seus propis pensaments o així que algú el contrariava, posseïa una estructura ètnica que denunciava clarament el temperament nòrdic que duia dintre. Era intransigent i blasmava els acomodatismes. «S'ha de fer el que cal sense mai deixar d'ésser allò que hom és.» Aquesta forma de conducta, exemplar des de tots els punts de vista, tot simplificant-li la vida, li va portar no pocs disgustos.

En produir-se la nostra guerra interna, Baltà sortí de Catalunya, acompanyat de la seva muller, dona plena d'inigualables qualitats. Anà a França i a Anglaterra. Un contracte que semblava bo, convingut per a ensenyar química a la Universitat d'un país de l'Amèrica andina, el va fer sortir d'Europa. L'aventura va ésser terriblement dolenta. Esgotades totes les reserves econòmiques, va passar hores de gran neguit. Jo ja era a Cuba, situat en l'organització sanitària d'aquell país. Així que vaig saber dels treballs del meu amic, vaig fer tot el que estava al meu abast per portar-lo, amb la seva família, al meu costat, i vaig aconseguir per a ell un lloc directe a l'Institut Finlay de l'Havana.

Els daltabaixos polítics per un costat, i la seva rectitud de criteri, per l'altre, li van fer difícil de seguir formant part d'aquella corporació públi-

ca. Ingressà aleshores a la indústria farmacèutica cubana, on assolí sòlides situacions de prestigi i de treball.

Últimament portava a l'Havana una vida feliç treballant tant com podia, amb compensacions econòmiques adients. Ancorat al riu Almendares, ben prop de la seva sortida al mar, tenia un balandre dotat de blanques veles i motor auxiliar, amb el qual podia aprofitar les festes cercant, en companyia de la seva muller, les amables solituds del mar tropical. Quan enfilava la proa a l'horitzó, ja no li semblava que anava a una nova solitud, ans creia tornar a la llar del seu vell i estimat país.

Instaurat el comunisme a Cuba, amb el seu enfilall de mentides i d'empresonaments, Baltà va creure oportú de sortir del país abans no fos massa tard. El Laboratori industrial on ell servia havia estat ja confiscat, i els seus propietaris eren fora del país. Arreu es respirava desgavell i terror.

Fa un parell d'anys, arran del seu retorn a Barcelona, el vaig veure casualment, assegut, amb la seva muller, a la terrassa d'una orxateria del Passeig de Gràcia. «Me'n vaig a la Garriga, a Samalús, a fer vida de camp», em va dir.

Cercava, com sempre, la solitud! Li semblava prou compensació a tants treballs passats, de poder contemplar altra vegada els blanquinosos blaus del nostre cel, del cel de la seva Catalunya. Sentir damunt la pell la carícia del mateix aire que l'acaronava durant els dies de la seva infantesa; flairar l'olor de la terra humida així que la pluja acaba de beneir-la; sentir al matí i al capvespre el toc d'una campana llunyana demanant per al cel l'almoïna d'una oració; veure, en les diferents estacions, el miracle de la resurrecció de la natura. En aquell racó de món vivia tota la magnitud del seu recolliment espiritual, mercès al qual podia trobar-se més isolat encara de tot el que poc li interessava, però més prop que mai de si mateix i més ple de Déu.

Baltà ens ha deixat després d'haver contribuït amb el seu exemple a mostrar-nos un sentit de la catalanitat inspirat en un auster, exhaustiu i insubornable treball, fent-nos veure una vida que ha sentit Catalunya sense fanfarronades ni crits, que ha portat a l'obra de bastir-la no solament les seves paletades de calç i d'arena, ans encara una indestructible iHusió de forma.

La SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA s'honora avui recordant-lo i fent present de l'exemple de la seva vida als seus consocis, i tramet als familiars l'expressió del seu dolor.

RECORD DE RAIMON LLATAS I DURAN

pel doctor

JOSEP ORIOL I ANGUERA

Membre de la SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA

La SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA en el curs de la sessió ordinària celebrada el dia 22 d'abril de 1965, sota la presidència del doctor J. ALSINA i BOFILL, honorà la memòria del doctor RAIMON LLATAS i DURAN amb un parlament del doctor JOSEP ORIOL i ANGUERA

Avui fa un mes just que va morir el Dr. Raimon Llatas i Duran en plena joventut, tant perquè cronològicament no havia depassat de gaire els seixanta-tres anys, com perquè físicament i mentalment estava en plena forma.

Havia tingut una vida plena en tots els aspectes, i ens va deixar amb la feina als dits, fent la visita, la darrera visita del dia que va morir, a quarts de vuit del vespre.

Les seves publicacions múltiples, en especial sobre pròtesi dentària, de les quals hi ha tècniques originals i que porten el seu nom; la seva participació en congressos nacionals i internacionals; els cursets que havia fet, sempre a base d'un ensenyament que entrava pels ulls; finalment, els anys de vice-president reelegit de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, tot plegat ens diu ben clar com va intervenir en la vida científica del país. No ho he recollit amb detall perquè a la seva hora, quan s'haurà de publicar, serà més fàcil que no em passi res per alt, i ara és menys pesat el monòleg, perquè pot ésser més curt.

Haver conviscut amb Raimon Llatas i Duran és com conèixer una vida familiar exemplar, una activitat professional i científica d'un mestratge constant i una vida social de l'home que es dona del tot al proïsme.

Llatas era una persona entorn de la qual sempre aglutinava el floret del grup on hi havia la reunió, perquè ell tenia els dots màxims per a atreure al seu costat, amb el seu enginy i amb la seva conversa intel·ligent, tota persona que tingués inquietuds, de l'ordre que fossin; artístic, poètico-literari, esportiu, científic, o de qualsevol activitat humana.

Quan un hom examina la societat actual s'adona que cada vegada és menys veritat que el lligam familiar sigui ferm. Vull dir que cada cop és més freqüent el lligam per apetències d'altres tipus. Els grups es fan per professions, per afinitats artístiques, esportives o d'altres, però sempre o gairebé sempre en surt menys ben parat el lligam familiar, de manera que gairebé podríem dir que si la unitat social ha estat fins ara la família, estem abocats que no ho sigui en un termini breu, de pocs anys, i sigui el grup, l'equip, el *team*, el que consitueixi la cristallització de la societat futura. I cada vegada veurem menys que els fills segueixen la professió dels pares, o que regeixen llur negoci, i cada vegada veurem menys que

les famílies estan lligades fortament en sentit polític o d'altra activitat. Doncs bé: Llatas havia trobat la manera que, tot seguint el camí de fer el grup, o l'equip o el *team*, no deixava mai el lligam familiar, i així sabia anar amb tots dos corrents sense que una cristallització fes nosa a l'altra.

Era un home profund i d'observació meticulosa, amb una capacitat de síntesi formidable. Sabia escoltar, però també sabia intervenir, i mai no s'havia de penedir d'haver parlat de massa ni tampoc de no haver portat el seu suport a una idea nova, a una obra científica, patriòtica o caritativa que ell hagués considerat útil i necessària.

De les múltiples qualitats que l'ornaven, el sentit de la pulcritud era el que més cridava l'atenció. L'estètica l'ajudava a trobar la veritat i la bondat del món que el voltava. És curiós el mecanisme pel qual la gent arriba a moure la seva funció creadora. Hi ha qui troba la bondat a través de la veritat; hi ha qui troba la veritat a través de la bondat. Llatas va trobar ambdues coses a través de l'estètica. Tot el que feia, tot el que vivia i habitava Raimon Llatas, tot feia goig de veure. Ell havia descobert que tot es podia fer d'una manera elegant, i, cosa més important encara, descobria els secrets de la vida a través de l'estètica.

Quan va iniciar la vida professional, ja el va preocupar el fet que de la seva consulta no volia que sortís mai cap malalt escopint sang, cosa que era norma en els altres odontòlegs de l'època. I curava de l'hemorràgia del pacient fins que no era problema ni mèdic ni estètic. Quan feia la visita, la seva manera d'actuar era tan acurada, que ningú no sentia cap repugnància de res del que calia que li posessin a la boca o li manipuleessin en presència seva. I Llatas, a través d'aquestes observacions, anava trobant fallades a l'especialitat, tant pel que fa referència a la tècnica com a l'eficàcia de la tècnica.

L'elegància no era solament física, sinó també espiritual. Era l'home que no tan sols no destorbava mai, sinó que àdhuc preveia quan no el necessitaven i, encara més difícil, preveia quan feia falta i puntualment sempre era a la vora del company de professió, de l'amic o del familiar, en el moment precís que era útil, i arribava amb soles de goma, sense fer soroll, i, més encara, se n'anava sense esperar que li ho agraïssin.

Era allò que en diríem «oportú», però no era una oportunitat casual, sinó meditada, i solament ens porta a meditar aquestes coses el fet d'estar sempre amatent a les necessitats del proïsme. Sentir-se dels altres i donar-se sense egoisme.

Llatas era un home molt esplèndid, generós, de vegades fins a posar-te en la situació difícil de no saber quina actitud prendre davant els seus oferiments.

Aquesta positura, que podríem resumir dient que procurava sempre de donar alegria als altres, o almenys quan no podia fer altra cosa, no

ésser gravós a ningú, el tenia preocupat per si mai arribava a emmalaltir: la seva creu, la volia portar sense que els altres en patissin. Si podia ésser, desitjava també un acabament sense patir ell, però el que veritablement el preocupava de vegades era de pensar que pogués tenir una malaltia llarga amb invalidesa. Ell en fugia dient que una de les maneres de no estar malalt era treballar. «No és veritat», deia Llatas, «que es treballa perquè s'està bo, sinó que s'està bo perquè es treballa.»

La seva sensibilitat, ja l'havia demostrada en la pubertat. Els primers diners que va tenir, les primeres cinquanta pessetes del noi jove, les va esmerçar en la compra d'un quadre, una pintura que ell ensenyava molt joíós i que va descobrir a quinze o setze anys a la Sala Parés.

Però encara era més sensible a les coses transcendents i volia viure en pau; però justament perquè era tan sensible no trobava la pau de l'esperit. Vivia amb la penitència de la lluita de nit i de dia, per trobar la veritat, la justícia... per trobar Déu per tal de poder anar pel bon camí. I perquè cercava aquest camí era un home molt selecte, i perquè no el trobava, era penitent.

RECORD DE XAVIER VILANOVA I MONTIU

pel doctor

MODEST CASANOVAS

**Ex-Professor Ajudant de Dermatologia a la
Facultat de Medicina de Barcelona**

La SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA en el curs de la sessió ordinària celebrada el dia 22 de juny de 1965, sota la presidència del doctor J. ALSINA i BOFILL, honorà la memòria del Professor XAVIER VILANOVA i MONTIU, Catedràtic de Dermatologia i Venereologia de la Universitat de Barcelona, amb un parlament del doctor MODEST CASANOVAS

Em correspon avui el trist deure de rememorar el qui fou un amic i un mestre insuperable per als dermatòlegs barcelonins, el professor Xavier Vilanova.

La seva desaparició, que a tots nosaltres va agafar d'improvís, ha constituït una pèrdua que per molts conceptes serà, si no irreparable, almenys difícil de reemplaçar.

El professor Xavier Vilanova, nascut a Barcelona l'any 1902, fill d'un destacat dermatòleg, va fer els estudis a la Facultat de Medicina d'aquesta ciutat, i els acabà el 1923. Obtingué seguidament el títol de Doctor a la Universitat de Madrid amb una tesi sobre l'acetat de tali en el tractament de les tines del cap.

Durant un quant temps treballà a la clínica dermatològica de la Facultat de Medicina en el servei del professor Peyrí, però la seva col·laboració va ésser breu, car realitzà aleshores una tasca d'autoformació, però amb freqüents sortides a l'estranger, especialment a França. Recordem que en aquella època l'Escola Francesa de Dermatologia era una de les capdavanteres en aquesta branca de la Medicina.

Interessat especialment en l'estudi de la histopatologia cutània, que fou sempre un dels aspectes de la dermatologia que l'ocupà amb més entusiasme, va mantenir constantment un contacte amb l'Escola Dermatològica d'Estrasburg i concretament amb el seu conegut director, el professor Pautrier.

Però, bé que sempre sentí una especial afinitat per la dermatologia francesa, no deixà de fer en el transcurs de la seva vida freqüents viatges científics amb l'objecte de mantenir relació amb les clíniques dermatològiques més importants d'Europa i d'Amèrica.

La vida professoral del doctor Vilanova començà el 1942, que, després d'unes brillants oposicions, obtingué la càtedra de Dermatologia i Venerologia de la Facultat de Medicina de Valladolid. Passà per trasllat a la de València el 1944, i finalment a la de Barcelona el 1948.

En organitzar-se, el 1952, les Escoles Professionals adjuntes a les càtedres de Dermatologia, n'és nomenat Director a la Facultat de Medicina de la nostra ciutat.

La seva labor d'investigador és motiu perquè sigui designat com a expert de la Secció de Venereologia i Treponematosi de l'Organització Mundial de la Salut de les Nacions Unides.

Com a membre fundacional del Col·legi Ibero-Llatí-Americà de Dermatologia, va ésser nomenat vice-president del Congrés que el dit Col·legi organitzà a Lisboa i Coïmbra el 1959. Més endavant és nomenat President d'Honor d'aquesta mateixa entitat, i l'any 1963 en fou elegit president efectiu.

Darrerament havia estat portat a la Presidència de l'Acadèmia Espanyola de Dermatologia a Madrid, de la qual ja era President d'Honor, així com també ho era de la Secció Valenciana. Quant a la Secció Catalana, hi figurava ja com a President d'Honor i efectiu.

Foren nombrosos els honors que li havien estat conferits. Membre de les Reials Acadèmies de Medicina de Barcelona i de València (els anys 1950 i 1944, respectivament) i Membre corresponsal estranger de l'Acadèmia Nacional de Medicina de França. Aquesta mateixa nació li havia atorgat el títol d'*Officier de l'Ordre de la Santé Publique*.

Fou així mateix Membre d'Honor de les Societats Dermatològiques francesa, anglesa, alemanya, argentina, brasilera, mexicana, uruguaia i veneçolana, així com també Membre Corresponsal de l'*American Medical Association* nord-americana.

Amb motiu de l'XI^è Congrés de Dermatòlegs i Sifiliògrafs de llengua francesa que tingué lloc el 1956 a Lausana, en fou nomenat vice-president.

Són nombroses les revistes en què figurà dins el Consell de Redacció. En organitzar-se les revistes del grup Excepta Mèdica fou designat per a encarregar-se de la Secció de Dermatologia a Espanya.

Darrerament havia intervingut de manera importantíssima en la publicació de la «Revista de Dermatologia Ibero-Latino-Americana» i en la d'Actes Dermosifiliogràfiques de l'Acadèmia Espanyola de Dermatologia, a la qual havia aportat una important col·laboració catalana.

És extraordinària la labor d'estudi i de treballs publicats per ell i amb la col·laboració dels components de la seva escola de la Clínica Universitària de Barcelona. En fer-se càrrec de la càtedra, el professor Vilanova hi organitzà de nou totes les seccions i els laboratoris indispensables en una clínica dermatològica moderna: Anàlisis clíniques, amb subseccions especialitzades en Serologia, Histopatologia cutània i Micologia; departaments d'Al·lèrgia cutània, Terapèutica física i Cirurgia cutània, així com també una important biblioteca amb una perfecta organització de fitxers. D'aquesta manera la investigació realitzada a la càtedra i les publicacions seves eren sempre una labor d'equip, bé que sota la seva direcció constant.

Prescindint dels nombrosos casos clínics interessants que foren motiu de publicacions, així com també dels estudis de comprovació de noves tècniques de tractament (recordem solament que fou un dels més entusiastes defensors del tractament de la lues amb penicil·lina, actualment ja totalment acceptat, però aleshores encara discutit, i també un dels primers al nostre país a fer ús de la griseofulvina en el tractament de les dermatofities, etc.), ens cal mencionar la importància de les publicacions que feien referència a alguns temes que atreien especialment el seu interès: les leishmaniosis cutànies, el grup de les malalties ampu·lloses, la lepra, l'eritematodes, els sarcomes cutanis, les porfíries i les hematodèrmies. Hem de fer referència com a estudis originals als realitzats sobre les vasculitis nodulars, una forma clínica de les quals porta el seu nom, la hipodermitis nodular emigrant. També foren motiu important d'investigació les aftosis, remarcant les seves manifestacions clíniques tan diverses, entre elles també la producció de vasculitis nodulars. Tingué sempre molt d'interès en les investigacions micològiques, i havia publicat treballs sobre estadística de les micosis al nostre país i sobre estudis de fungistàtics; és especialment destacat el referent a les onicomicosis experimentals i l'estudi de les reaccions cutànies als extrems de dermatòfits i de blastomicets. Recordem també el seu interès per les proves epicutànies en el diagnòstic de les dermitis de contacte, l'estudi dels epiteliomes cutanis, i darrerament les investigacions sobre citologia seguint les orientacions iniciades per Tzanck.

Quant a investigacions terapèutiques originals cal mencionar l'aplicació del podofil·li i de la podofilotoxina en el tractament de les dermatosis inflamatòries, l'ús del cobalt en el tractament d'algunes dermatosis, especialment la psoriasi, i l'administració de les vacunes antígens en les aftosis.

Com a científic ressaltaven en ell la seva laboriositat i la seva consagració, pot dir-se completa, a la Dermatologia, interrompuda només de tard en tard per les seves afeccions cinegètiques; tots tenim present el seu entusiasme pels viatges que amb aquest objecte féu a l'Àfrica de tant en tant.

Eren d'admirar el rigor amb què empenia tota recerca, l'estudi aprofundit que feia de cada malalt, l'esperit crític amb què eren judicades les dades obtingudes, i sobretot el fet de no deixar-se emportar per corrents de pensaments no prou controlats, tot i mantenir sempre l'esperit obert a tota innovació que prometés realment quelcom de positiu.

Però en la seva personalitat no solament destacava la faceta de científic, sinó també, com he dit, la d'organitzador i també molt particularment aquell aspecte en què, com a capdavanter d'un grup d'especialistes, ha sabut fer conèixer i fer valer tant a la resta d'Espanya com arreu del món el treball realitzat a la seva Escola de Dermatologia.

Aquesta és a grans trets la labor realitzada pel professor Vilanova i que indubtablement hauria continuat donant els seus fruits, si una malaltia implacable no ens l'hagués arrabassat.

Preguem que la SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA s'associï com faig jo, al dolor que en aquests moments plana sobre la família del plorat Professor i sobre tots els dermatòlegs que amb ell han treballat.

RECORD DE SALVADOR VIVES I CASAJOANA

pel doctor

R. VIDAL-TEIXIDOR

Cap del Servei de Medicina Psicosomàtica
a la Càtedra de Patologia General de la
Facultat de Medicina de Barcelona

La SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA en el curs de la sessió ordinària celebrada el dia 22 de juny de 1965, sota la presidència del doctor JOSEP ALSINA i BOFILL, honorà la memòria del doctor SALVADOR VIVES i CASAJOANA amb un parlament del doctor RAMON VIDAL-TEIXIDOR

Senyores, companys i amics:

Aquest acte és per a mi doblement emocionant, ja que, si d'una banda em proporciona l'ocasió de dirigir-vos la paraula per primera vegada en aquest cenacle d'autèntica Medicina catalana, m'obliga alhora a parlar-vos d'un home d'una personalitat excepcional i tan recentment desaparegut, que costa esforç de no veure'l en un d'aquests seients, sempre atent a qualsevol inquietud espiritual. I, més encara, per tal com fou el meu introductor en aquesta SOCIETAT DE BIOLOGIA i de qui no he rebut sinó afecte desinteressat i estímul constant.

Per tot això, temo que la meua exposició no quedi pàl·lida davant la seva esplèndida realitat biogràfica, difícil de sintetitzar i de matisar. Us demano, doncs, benevolència pel meu agosarament. Però us asseguro que només em mou l'interès de retre públic homenatge d'admiració a l'amic, al gran psiquiatre i gran humanista, que tant de bé ha fet a la nostra cultura.

Vaig fer la coneixença de Salvador Vives cap als anys trentes, quan, tot just acabada la carrera, vaig ésser introduït i guiat, en els mons apassionants de la Neurologia i de la Psiquiatria, pels mestres Bellarmí Rodríguez-Arias i Emili Mira, respectivament. I, bé que el Dr. Vives no fou el meu mestre, des del primer moment vaig sentir una autèntica admiració envers aquella personalitat, tan rica i tan ben estructurada, de la nostra psiquiatria.

En aquella època esplendorosa de la Psiquiatria catalana, tan plena de passió i d'entusiasme, i alhora tan assenyada, amb una visió clara dels seus problemes i de les possibilitats en les solucions, el Dr. Vives, des de la Direcció dels Serveis Tècnics de Psiquiatria de la Generalitat de Catalunya, desenvolupà una tasca que encara no ha estat degudament valorada i que al llarg dels anys i a la vista de l'actual situació de la psiquiatria a casa nostra va adquirint la seva autèntica vàlua. Quants problemes actuals, encara sense solució, havien estat ja estudiats i enfocats per aquell grup de psiquiatres dels anys trentes!

I és que, en realitat, Salvador Vives, en arribar a la direcció dels Serveis Tècnics de Psiquiatria de la Generalitat de Catalunya, no tingué necessitat d'improvisar. Continuà la tasca iniciada anys enrera a l'època de la

Mancomunitat i que correspon a la trajectòria central de la seva actuació com a psiquiatre.

Nascut l'any 1886, a Sant Vicenç de Castellet, es llicencià a la Facultat de Medicina de Barcelona l'any 1909, i més tard, l'any 1921, es doctorà a la Facultat de Medicina de Madrid.

Entrà en el món de la psiquiatria sota el mestratge del gran psiquiatre català doctor Martí i Julià treballant a l'Institut Frenopàtic de les Corts, al Sanatori Psiquiàtric de Sant Boi, i l'any 1916 obtingué, per oposició, la plaça de Metge-Director del Manicomi de Salt (Girona), pertanyent a la Mancomunitat de Catalunya. En aquella època desenvolupà una tasca important, no solament d'organització del dit Manicomi, sinó també d'estudi d'una sèrie de problemes importants, com l'alcoholisme a les comarques gironines, el règim alimentari de les malalties mentals, la paràlisi general a Catalunya, i es dedicà especialment a l'estudi de la profilaxi de les malalties mentals i l'organització de l'Assistència Psiquiàtrica. L'any 1920 és comissionat per la Mancomunitat de Catalunya per a estudiar els Serveis Psiquiàtrics i d'Assistència Familiar a França, Itàlia, Suïssa i Bèlgica. De formació cultural fonamentalment francesa, tant en el terreny psiquiàtric com literari i filosòfic, el primer contacte directe, amb motiu d'aquell viatge, amb els psiquiatres de la República veïna, acabà de lligar-lo d'una manera permanent als homes del moviment psiquiàtric francès participant amb ells en diverses reunions i congressos. Ell mateix, en una al·locució en el centenari de la *Société Médico-Psychologique* (París 1952), digué: «...però són els psiquiatres francesos els qui m'han guiat, i en els seus llibres he trobat el fil d'Ariadna que havia de conduir-me en el dedal de la patologia mental; són els psiquiatres francesos els qui m'han evitat els falsos passos en la brossa inextricable de les psicosis i neurosis. Almenys era sota aquest aspecte atzarós que era presentat als meus ulls el vast domini de les malalties mentals».

Anys després, trobà allí, com a exiliat, l'escalf i l'ajuda de què s'havia fet mereixedor, especialment per part del doctor Sivadon, avui dia professor de psiquiatria a Brussel·les.

Aquell viatge d'estudis per Europa arrodoní la seva formació i, essent un esperit inquiet i obert, sense prejudicis, el capacità per a llançar-se a la feixuga però extraordinària tasca d'organitzar l'assistència psiquiàtrica a Catalunya. Tanmateix, els esdeveniments polítics truncaren momentàniament la seva obra. Salvador Vives era un home que no es doblegava fàcilment, i les seves mateixes paraules ens donaran la qualitat moral de la seva persona. Digué: «L'adveniment de la Dictadura i la instauració de la Mancomunitat governativa, amb la qual la meua condició d'home liberal i de catalanitat m'impedia de col·laborar, em feren renunciar a prosseguir l'obra que propugnava...»

Més tard, amb la República, s'incorpora de nou a la lluita i és nomenat, com hem referit abans, cap dels Serveis Tècnics de Psiquiatria de la Generalitat de Catalunya. En aquella època es constituí el «Patronat de malalts psíquics», que inicià l'estructuració de l'assistència psiquiàtrica de casa nostra a nivell europeu. Però per segona vegada els esdeveniments polítics frustren la seva trajectòria brillant i eficaç.

És gairebé impossible de fer esment de la seva producció científica: treballs sobre la ciclotímia, l'esquizofrènia, les neurosis, personalitats psicopàtiques, alcoholisme, paràlisi general, organització d'establiments psiquiàtrics, règim alimentari en les malalties mentals, lluita contra les malalties mentals, sobre el funcionament del Patronat de malalts mentals, etc. Però sí que vull assenyalar que tots ells posen de manifest una personalitat vigorosa, oberta a totes les orientacions, interessat per les diverses escoles mundials, però conservant sempre un criteri lliure, serè, equànim, sense deformacions sectàries. Solament us diré que un treball sobre *Mecanismes de la Psicoteràpia*, publicat l'any 1916, essent director de Salt, i quan tenia trenta anys, és d'una actualitat rabiosa, i exponent d'una personalitat ben madura. No puc deixar de llegir-vos-en alguns paràgrafs: «L'ús feliç de mitjans del tot psíquics en el tractament d'un cert nombre de malalties mentals és un fet establert i adquirit; ningú no dubta, d'altra part, que aquí existeix un mecanisme precís, absolutament fix quant a les accions i reaccions elementals en què són descomponibles les experiències del clínic. És clar que amb els mitjans d'investigació de què un hom disposa no és possible de descriure aquest mecanisme amb l'exactitud, relativament molt gran, que assolixen el físic i el químic en llurs dominis; però és possible des d'ara de formular algunes generalitats, d'establir certes dades que mereixen plena confiança.

»Ha estat negada l'eficàcia de la psicoteràpia, i hi ha encara esperits encaterinats a negar a aquesta terapèutica tota legitimitat i tota acció, bé que podem constatar que aquests són cada dia més rars. No sols són alguns metges els qui això afirmen: a llur costat trobem psicòlegs, filòsofs, metafísics del materialisme i homes dedicats a les ciències físico-químiques.

»És l'emoció que permeabilitza el psiquisme aliè possibilitat de redreçament d'activitats amorfes i desviades. I com que un fet d'emoció és possible de provocar-lo en quasi tots els sectors en què la didàctica divideix els trastorns mentals, s'eixampla el camp d'acció de la psicoteràpia des de la psiconeurosi, on la terapèutica psíquica és sistematitzada, fins a la psiquiatria tota. Qui ha viscut intensament la clínica psiquiàtrica considera com una heretgia esfereïdora l'afirmació tan sovint repetida que no hi ha psicoteràpia de les malalties mentals. Si no n'hi havia, ¿com serien possibles, per exemple, l'aplicació del *non restraint* i de l'*open-door*?

Podem fer totes les reserves que vulguem respecte a la valor curativa de la terapèutica psíquica en les malalties mentals, però no li podem negar un real i eficient poder modificador.

»Reeducar el psiquisme vol dir renovar i modificar el joc de les activitats mentals de manera que aquestes no actuïn al marge de les normes del sentir i del pensar col·lectius.»

Sostenir en aquells moments la possibilitat i la realitat de la psicoteràpia de les psicosis, cosa que posava en dubte el mateix Freud, indica un profund coneixement del malalt i un criteri personal molt ben assentat.

La seva preocupació per la sociologia es manifesta des dels primers treballs i culmina en el que presenta, l'any 1962, en aquesta Societat, amb el títol *Aspectes de les oscil·lacions de la psiquiatria en relació amb la sociologia*, en el qual afronta d'una manera eficaç i suggestiva el paper dels factors socials, en les malalties psíquiques.

Aquest estar al dia i al mateix temps la intuïció del futur, Vives ho manifesta en totes les seves publicacions. Per exemple: en l'organització de l'assistència psiquiàtrica intueix i valora d'una manera justa la importància de l'assistència extramanicomial, el paper fonamental dels dispensaris; s'interessa per l'organització del Servei Social americà *Social worker*, i fa els possibles per la seva organització al nostre país, etc.

L'any 1937, en plena guerra civil, exposa, com a representant del Govern de la Generalitat, al Segon Congrés Internacional d'Higiene Mental, celebrat a París, el seu programa sota el títol *La reforma de l'Assistència Psiquiàtrica a Catalunya*.

Salvador Vives tingué, en aquella època de cap dels Serveis Tècnics de Psiquiatria de la Generalitat, una visió tan clara del que havia d'ésser l'assistència psiquiàtrica a Catalunya, que posà en marxa un pla d'activitats, frustrades més tard per la nostra guerra, que després de vint-i-cinc anys de nou règimen encara no han estat superades. Més ben dit: la Psiquiatria Catalana, després de la regressió de la postguerra, no ha retornat encara al nivell que havia assolit a l'època de la Generalitat.

A més de psiquiatre, les seves condicions d'home organitzador i d'home de lletres queden ben paleses en diverses activitats. Ha estat:

—Vice-president primer de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya.

—Redactor en cap dels «Annals de Medicina».

—Secretari general del Sindicat de Metges de Catalunya i Balears.

—Redactor en cap del «Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya i Balears».

—Secretari general de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana.

- Secretari general dels Congressos de Metges de Llengua Catalana.
- Secretari general de la Lliga Catalana d'Higiene Mental.
- Vocal de la Junta Directiva del Col·legi de Metges de Catalunya.
- Soci corresponent de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona.
- Membre associat estranger de la *Société Médico-Psychologique*, de París.
- Formà part del grup literari «Penya Joan Santamaria», etc.

Adhuc en l'etapa última de la seva vida, exiliat dins el propi país, deslligat de tota activitat oficial, manté el seu vigor intel·lectual i les seves inquietuds espirituals participant en activitats culturals de diversa mena. Escriu, dialoga, treballa, viatja; fa honor també a l'escola gastronòmica francesa com a bon *gourmet*. En són proves, la presentació al primer Congrés Mundial de Psiquiatria de París, l'any 1950, d'una comunicació sobre una nova orientació en el tractament de les depressions; la participació en el centenari de la *Société Médico-Psychologique* de París. Les seves últimes activitats han estat dedicades a l'estudi de la Gerontologia o Seniològia, com ell l'anomenava. I és ben curiós que dues personalitats tan diferents, però totes dues tan vitals i tan plenes de capacitat intel·lectual fins a l'últim moment de llur existència, Salvador Vives i Emili Mira, hagin tingut tots dos la mateixa preocupació per l'estudi de la vellesa, deixant com a treballs pòstums investigacions sobre el mateix tema: el de Mira, titulat *Hacia una vejez joven*, i el de Vives, *La involució psíquica funcional*.

Vull acabar aquest record amb unes paraules seves, finals al treball a què acabo de referir-me: «Finalment, direm que un *test* interessant i a l'abast per a jutjar la normalitat o la anormalitat del psiquisme d'un ancià és de constatar el grau de curiositat que ha conservat. Prenent exemple dels homes il·lustres, dels homes "caps de brot" que han conservat intacte llur eficiència intel·lectual fins a una edat avançada, hom remarca que havien restat curiosos, disposats a meravellar-se i àvids d'adquirir nous coneixements; hom podria dir que havien estat estudiants tota la vida».

El doctor Vives ha estat un autèntic «cap de brot».

TAULA

<i>Record de MIQUEL A. BALTA i BOTTA, pel doctor</i> P. DOMINGO i SANJUAN	3
<i>Record de RAIMON LLATAS i DURAN, pel doctor</i> J. ORIOL i ANGUERA	11
<i>Record de XAVIER VILANOVA i MONTIU, pel doctor</i> M. CASANOVAS	17
<i>Record de SALVADOR VIVES i CASAJOANA, pel doctor</i> R. VIDAL-TEIXIDOR	23

